

УДК 336.94 (477)

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ (У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВО-БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ)

СЕРГІЙ БОГАЧОВ,

доктор економічних наук, професор, завідувач відділу економіко-правових проблем містознавства Інституту економіко-правових досліджень НАН України, начальник управління комунальних ресурсів Донецької міської ради

У статті на підставі аналізу нового Бюджетного та Податкового кодексів України визначено особливості й наслідки трансформації правової бази, що регулює відносини місцевих бюджетів і місцевого оподаткування. Автор доходить висновку, що вдосконалення норм нового Бюджетного кодексу України й затвердження Податкового кодексу України створюють необхідні передумови для зміцнення фінансової бази українських міст, сприятимуть реалізації норм Європейської хартії про місцеве самоврядування щодо фінансового забезпечення їхнього розвитку.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, місцевий бюджет, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Європейська хартія місцевого самоврядування.*

Постановка проблеми. Варто визнати, що світова фінансова криза мала тяжкі наслідки для багатьох держав, викликавши до життя велику кількість проблем у галузі економіки, зокрема у сфері соціального забезпечення населення. Безумовно, серйозні наслідки, обумовлені фінансовою кризою, виявили, подібно до "рентгенівського променя", найбільш уразливі ділянки політичної, економічної, соціальної, правової складової механізму державного регулювання суспільних відносин. Однак криза особливо гостро проявилася на міському рівні.

Спроби мінімізувати негативні прояви кризових явищ, як показала практика, виявилися в остаточному підсумку безуспішними. Причини такої організаційної розгубленості криються не тільки й не стільки в раптовості фінансової кризи, скільки в бідності й хронічному фінансовому "зневоднюванні" місцевого самоврядування. У такій ситуації світова криза виконала всього лише функцію "пускового" механізму для вибуху внутрішніх проблем соціально-економічного характеру, що накопичувалися протягом десятиліть. У світлі сказаного вислів "багаті й сильні регіони - багата й сильна країна" набуває особливого значення і, по суті, є своєрідним заклик до зміцнення матеріально-фінансової бази органів місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування й удосконалення системи місцевих бюджетів входить у коло наукових інтересів багатьох вітчизняних економістів, зокрема В. Кравченка, О. Музики, І. Луїної, Ц. Вогонь, І. Чугунова та ін. [1-5]. Більшість наукових праць названих економістів орієнтовані на виявлення загальних тенденцій формування місцевих бюджетів, створення інституційних умов їх ефективного функціонування. Водночас бракує наукових робіт, пов'язаних із економічним обґрунтуванням нових принципів формування системи місце-

вих бюджетів і місцевого оподаткування в Україні. Крім того, існує невідкладна потреба в поглибленому дослідженні нещодавно прийнятих законодавчих ініціатив щодо вдосконалення фінансового забезпечення місцевого самоврядування. У першу чергу, у цьому випадку маються на увазі зміни бюджетного й податкового законодавства щодо зазначених питань.

Метою дослідження є визначення особливостей і наслідків трансформації правової бази, що регулює відносини у фінансово-бюджетній системі країни, зокрема у сфері місцевих бюджетів і місцевого оподаткування.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж провести аналіз положень реформи в законодавстві, що регулює стан фінансової бази місцевого самоврядування, необхідно розглянути оперативні дані про виконання дохідної частини місцевих бюджетів, наприклад, у містах обласного значення. У табл. 1 і табл. 2 наведені відповідні дані по деяких містах обласного значення, розташованих у різних регіонах України за I півріччя 2009 і 2010 років. Попри наочне з року в рік збільшення в цілому обсягу доходів місцевих бюджетів міст обласного значення, питання про ріст власних джерел фінансової бази міст продовжує стояти гостро. І це проявляється не тільки в посиленні дотаційності бюджетів, але й у вигляді того, що в містах, як і раніше, відсутній ріст господарської діяльності, продовжують залишатися високими показники безробіття, мають прояви й інші негативні економічні явища - збитковість підприємств, невплата заробітних плат тощо.

Звідси низька наповнюваність місцевих бюджетів і нагальна потреба проводити докорінну трансформацію правової бази, що регламентує, по суті, "ідеологію" і процедуру їх фінансового наповнення. І такий крок, у принципі, уже зроблено. Ідеться про прийняття Бюджетного кодексу України з викладом його в новій редакції й

проекту Податкового кодексу України, що, як відомо, після численних змін очує на новий "вердикт" [6].

Очевидно, що стратегічною метою при цьому має стати перехід від домінування принципу фіскальності податкової політики, коли вона розглядається винятково як інструмент мобілізації доходів бюджету, до

активізації її регулятивного потенціалу в напрямку стимулювання економічного розвитку. Тобто повинно йтися про виконання податками не тільки своєї фіскальної функції, але й економічної, коли податки впливають на суспільне відтворення, а також на будь-які інші соціально-економічні процеси в суспільстві.

Таблиця 1. - Виконання дохідної частини бюджетів окремих обласних міст (по регіонах) за I півріччя 2009 р.

% плану на рік

Міста (по регіонах)	Доходи загального фонду	Доходи спецфонду	Бюджет розвитку	Податок із доходів фізичних осіб	Плата за землю	Оренда комунального майна	Місцеві податки й збори	Продаж землі	Кошти від приватизації комунального майна
Столичний регіон									
Житомир	49,20	28,40	9,90	46,30	73,90	54,10	42,70	4,5	11,7
Чернігів	45,70	54,10	21,00	46,50	55,10	53,70	46,90	3,10	35,10
Центральний регіон									
Кіровоград	44,30	35,80	29,10	47,80	25,30	46,20	39,30	34,0	27,4
Черкаси	45,90	36,70	23,20	46,30	46,70	44,70	42,20	22,1	8,9
Причорномор'я									
Миколаїв	53,20	94,50	55,20	52,40	52,80	93,00	51,20	166,00	110,00
Карпатський регіон									
Чернівці	47,70	46,40	18,30	51,70	54,60	н/д	51,10	21,8	44,00
Донбас									
Донецьк	49,45	34,21	39,80	49,49	50,37	58,19	48,19	8,10	35,42
Придніпров'я									
Запоріжжя	48,50	34,80	15,80	52,00	61,50	41,70	49,10	н/д	н/д
Слобожанщина									
Харків	49,40	33,70	16,60	50,70	46,70	52,50	43,10	7,30	26,80
Суми	46,60	29,80	н/д	47,40	53,60	43,00	56,70	25,7	58,8

Таблиця 2. - Виконання дохідної частини бюджетів окремих обласних міст (по регіонах) за I півріччя 2010 р.

% плану на рік

Міста (по регіонах)	Доходи загального фонду	Доходи спецфонду	Бюджет розвитку	Податок із доходів фізичних осіб	Плата за землю	Оренда комунального майна	Місцеві податки й збори	Продаж землі	Кошти від приватизації комунального майна
Столичний регіон									
Житомир	46,10	39,50	18,50	43,90	49,20	49,50	52,00	14,40	19,70
Чернігів	44,40	57,80	8,30	41,30	46,90	51,80	45,50	н/д	15,00
Центральний регіон									
Кіровоград	43,60	26,00	4,30	44,90	34,60	52,10	42,50	10,20	9,10
Черкаси	41,90	32,90	12,60	40,90	41,60	30,80	46,90	10,60	26,90
Полісся									
Луцьк	43,40	51,30	18,70	38,60	47,60	44,40	47,50	25,90	12,50
Причорномор'я									
Севастополь	43,00	37,10	35,20	46,60	50,00	н/д	н/д	н/д	н/д
Карпатський регіон									
Чернівці	45,10	50,90	43,00	45,00	50,60	н/д	48,70	57,30	33,70
Донбас									
Донецьк	47,40	41,60	68,50	49,90	51,70	50,90	51,10	21,60	54,00
Слобожанщина									
Харків	48,90	47,80	39,90	59,90	57,00	41,20	52,50	28,40	17,80
Суми	45,80	59,20	78,90	46,40	51,00	48,90	46,70	68,80	83,40
Поділля									
Вінниця	43,20	47,90	42,50	40,60	48,80	51,40	49,40	32,30	16,20
Хмельницький	44,20	51,60	44,80	41,80	53,70	45,50	50,30	55,60	44,00

Інакше кажучи, урядовий підхід до законодавчого закріплення змін у податково-бюджетній політиці повинен свідчити про його перманентне бажання знайти оптимальне поєднання, з одного боку, росту податкових надходжень у бюджет, створення матеріальної можливості для здійснення економічної ролі держави, а з іншого боку - послаблення податкового тиску на підприємницький сектор економіки й на цій основі посилення ділової активності, прискорення розвитку й росту прибутковості виробництва.

Це дуже складне завдання пов'язане з усвідомленням ефектів практичної реалізації принципів "економіки пропозиції", коли вважається, що податкова політика, орієнтована на зниження ставок податку, буде вести до росту обсягів виробництва і зменшення його витрат, що є основою збільшення пропозиції і, в остаточному підсумку, у довгостроковій перспективі дозволить забезпечити ріст національного доходу, надходжень у державний бюджет, перекриє бюджетний дефіцит і збільшить податкову базу [7].

Зауважимо, що в чинного Прем'єр-міністра України М. Азарова є великий досвід проведення реформ у цій сфері. Так, у 2004 році за його ініціативою був знижений податок на прибуток підприємств із 30 до 25%, а також була уведена плоска ставка податку на доходи фізичних осіб.

Пізніше, у 2007 році, урядом був задекларований курс на "інноваційно-інвестиційну модель розвитку економіки", що спирався на основні положення розробленої М. Азаровим концепції податкової реформи. Концепцією було передбачено зменшення за рахунок платежів за користування природними ресурсами й непрямими податками питомої ваги прямих податків у державних доходах, зокрема поступове зниження ставок податків на прибуток підприємств і додану вартість, відповідні податкові пільги для інвесторів, а також певні заходи щодо збільшення питомої ваги місцевих податків у структурі доходів місцевих бюджетів. Фактично концепція й лягла в основу проекту Податкового кодексу України.

Щодо Бюджетного кодексу, то необхідність змін у ньому вже давно назрівала, про що не раз привселюдно говорили як представники державних органів влади, так і представники місцевого самоврядування. Особливо це актуально у зв'язку з подією недалекого минулого - поспішним "виходом" парламентського проекту Бюджетного кодексу в червні 2009 року, який був успішно заветований Президентом (В. Ющенком) через зміст норм, які обмежують права органів місцевого самоврядування в управлінні бюджетами, і ризики з точки зору ефективного бюджетування на місцевому рівні [8-10].

Повертаючись до змісту аналізованого бюджетного законодавства в новій редакції, можна сміливо заявити про те, що побажання представників системи місцевого самоврядування все-таки були враховані. Аргументом на користь цього може виступати той факт, що для нього характерна тенденція до посилення фінансової автономії органів місцевого самоврядування. Тим самим підтверджується взятий Україною курс на наближення національного законодавства до європейських стандартів. Зокрема, у ч. 2 ст. 9 Європейської хартії місцевого самоврядування від 15.10.1985 р. відзначено, що фінансові кошти органів місцевого самоврядування повинні бути співрозмірні наданим їм конституцією або законом повноваженням. Крім цього, у ч. 3 зазначеної статті підкреслюється, що частина фінансових коштів органів місцевого самовря-

дування повинна надходити за рахунок місцевих зборів і податків, ставки яких органи місцевого самоврядування можуть установлювати в межах, окреслених законом. Як показав аналіз положень нового Бюджетного кодексу, законодавець шукав найбільш адекватний механізм реалізації положень Європейської хартії місцевого самоврядування в частині забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів.

Зокрема, у новому Бюджетному кодексі України переглянуті джерела доходів місцевих бюджетів, а також окремої видаткової статті місцевих бюджетів. Насамперед необхідно звернути увагу на дуже вагомий перерозподіл доходів із Державного бюджету на користь місцевого, а саме: передана плата за ліцензії й сертифікати, державну реєстрацію (6 видів), 50% збору за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення, 50% збору за спеціальне водокористування, 50% платежів за користування надрами загальнодержавного значення, плату за надані в оренду ставки, які перебувають у басейнах рік загальнодержавного значення, плату за використання інших природних ресурсів.

Збільшення доходів місцевих бюджетів за рахунок децентралізації податків фактично є головним посланням Бюджетного кодексу. Тому, крім усього вищезазначеного, до доходів місцевих бюджетів, які не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, пропонується віднести в повному обсязі фіксований податок на доходи від підприємницької діяльності, єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва й плату за землю (які перераховуються в бюджети місцевого самоврядування), надходження від адміністративних штрафів, плату за торговельний патент на здійснення деяких видів підприємницької діяльності (за винятком плати за придбання торговельних патентів пунктами продажу нафтопродуктів (автозаправними станціями, заправними пунктами), що стягується виконавчими органами відповідних місцевих рад тощо.

Спостерігається також збільшення для бюджетів місцевого самоврядування з 20% до 50% нормативів відрахувань збору за забруднення довкілля й грошових стягнень за збиток, заподіяний порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності.

Але головна новація Бюджетного кодексу України полягає в тому, що в ньому закріплюється норма про зарахування в бюджет розвитку місцевих бюджетів частини податку на прибуток підприємств (окрім податку на прибуток комунальних підприємств і фінансових установ) відповідно до додаткових ставок такого податку в розмірах, які будуть визначені майбутнім Податковим кодексом України. Цей законопроект містить розділ, присвячений податку на прибуток підприємств, у якому й визначаються його додаткові ставки, що підлягають зарахуванню в місцеві бюджети. Як відзначено в пункті 20.1 ст. 20 проекту Податкового кодексу України, додаткові ставки встановлюються в таких розмірах: до 2% - установлюється Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською і Севастопольською міськими радами; до 3% - установлюється районними, міськими радами (радами міст обласного значення).

Експерти з питань місцевого самоврядування вже заявили про спірний характер названого джерела формування місцевих бюджетів. На їхню думку, схвалення такого нововведення з боку органів місцевого самоврядування можливо лише в тому випадку, якщо держава візьме на себе частину ризиків, пов'язаних з можливою незбалансованістю місцевих бюджетів у вигляді

різкого розходження оподаткованої бази і її мінливості в різних містах. Безумовно, подібні додаткові

фінансові уливання мають істотно зміцнити економічну основу самоврядування, особливо у великих містах.

Таблиця 3. - Питома вага граничних надходжень податку на прибуток підприємств некомунальної форми власності за додатковою ставкою в загальному обсязі доходів бюджету

Міста	Прибуток (дохід) підприємств до оподаткування, млн грн	Усього доходів бюджету міста, млн грн	Гранично можливі надходження від податку на прибуток некомунальних підприємств за додатковою ставкою, млн грн	Питома вага граничних надходжень від податку на прибуток некомунальних підприємств у загальному обсязі доходів міста, %
м. Київ	60473,8	13950,0	1209,5	8,7
м. Севастополь	728,5	1380,6	14,6	1,1
м. Донецьк	7244,8	3288,1	217,5	10,8
м. Хмельницький	564,7	602,6	16,9	2,8
м. Харків	3117,7	2812,7	93,5	3,4
м. Херсон	481,5	680,5	14,4	2,1

Розрахункові дані свідчать про значну диференціацію обсягу можливих надходжень за цим видом податків, а саме: обласні центри з досить великою оподаткованою базою, тобто міста з переважаючою промисловою функцією, що мають великий капітал, виграють більше, оскільки реально зможуть одержати солідне збільшення в бюджет міста - до 10%. Що ж стосується міст - обласних центрів, які не мають таких можливостей через їхню непромислову спеціалізацію, вузької оподаткованої бази, у цілому депресивного стану економіки, то можливі надходження за додатковою ставкою податку на прибуток підприємств

некомунальної форми власності можуть досягти 2% дохідної частини бюджету міста.

У частині місцевих податків і зборів важливо відзначити, що останнім особлива увага приділяється в окремому розділі проекту Податкового кодексу України. Важливим є те, що законопроект передбачається скорочення кількості місцевих податків і зборів, сукупна питома вага яких у місцевих бюджетах була дійсно невеликою. Так, за останні роки, точніше за період із 2003 до 2008 рр., питома вага місцевих податків і зборів у структурі доходів бюджетів міст обласних центрів зменшилася майже вдвічі (табл. 4) [11].

Таблиця 4. - Динаміка надходжень місцевих податків і зборів і їх питома вага в доходах бюджетів міст

Міста (обласні центри)	Разом, тис. грн			Питома вага в доходах бюджету, %		
	2003 р.	2005 р.	2008 р.	2003 р.	2005 р.	2008 р.
Харків	35014,6	37435,8	60572,3	3,6	3,2	2,1
Дніпропетровськ	19314,6	19915,4	27945,9	2,7	2,0	1,0
Одеса	25276,6	21605,4	37683,9	3,1	2,4	1,8
Донецьк	16382,6	17831,8	20405,1	2,1	1,4	0,8
Львів	11230,7	12395,6	18123,3	2,3	1,6	1,0
Миколаїв	7410,9	6964,1	12381,6	2,4	1,9	1,3
Луганськ	6434,6	8201,4	9238,2	2,7	2,5	1,0
Вінниця	5633,8	5366,3	9400,2	3,0	1,8	1,2
Сімферопіль	9730,9	9430,9	11821,8	3,9	2,2	1,4
Херсон	5280,6	5264,0	8411,0	2,9	1,8	1,2
Полтава	6852,8	6357,6	6906,7	3,0	2,2	1,0
Чернігів	4675,5	4862,9	6096,5	2,6	1,8	1,0
Черкаси	4295,6	4261,7	5122,0	2,1	1,8	0,8
Суми	4810,4	5615,6	6089,1	2,4	2,4	0,9
Житомир	6434,4	6989,5	9201,4	4,4	2,9	1,5
Хмельницький	20436,9	20597,5	35920,0	11,5	8,7	6,2
Кіровоград	3662,5	3754,6	4425,7	2,9	1,8	0,8
Чернівці	11296,1	13157,4	16588,6	7,2	5,0	2,3
Івано-Франківськ	5518,2	5933,0	9986,1	4,0	2,7	1,8
Тернопіль	5286,1	5825,2	6934,3	3,9	3,0	1,6
Луцьк	5429,7	5694,0	6441,3	4,3	2,9	1,4
Ужгород	2086,1	1955,3	1652,3	2,5	1,4	0,5

Діапазон, у якому варіюються значення питома ваги загальних надходжень від місцевих податків і зборів по містах обласного значення, також невеликий. Так, найбільшу питому вагу загальних надходжень від місце-

вих податків у структурі всієї дохідної частини бюджету міста в 2008 р. (6,2%) мало м. Хмельницький. Переважна більшість міст обласного значення має досить низькі показники наповнюваності міської скарбниці за

рахунок місцевих податків і зборів і фактично не поступають середньоукраїнському значенню наведеного показника по всіх обласних центрах, що становить не вище 1,5% всієї дохідної частини бюджетів міст.

Аналіз існуючої структури місцевих податків і зборів по містах - обласних центрах України (рис. 1) показує, що ліквідація або скасування місцевих податків, зокрема, таких незначних, як збір за право використання місцевої символіки, збір із власників собак, збір за видачу ордеру на квартиру, збір за право проведення кіно- і телезйомок і ряд інших, збір за проведення

місцевого аукціону, конкурсного розпродажу й лотерей і ряд інших зборів (за винятком ринкового збору й комунального податку) фактично не сильно відіб'ється на показниках дохідної статті бюджетів "місцеві податки й збори", тому що ці види податків і зборів у структурі загальних надходжень місцевих податків становлять усього 7%. Що стосується ринкового збору й комунального податку, то, природно, вони займають у структурі загальних надходжень місцевих податків і зборів 67% і 21% відповідно. Це - найістотніші види місцевого оподаткування в містах.

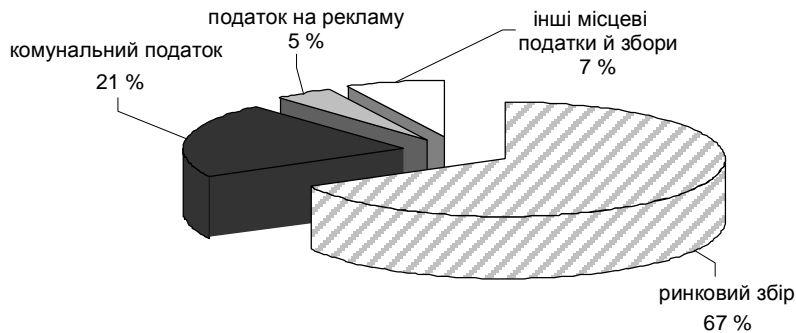

Рис. 1. Структура надходжень місцевих податків і зборів у бюджети міст обласного значення України.

Проте Бюджетним кодексом (у новій редакції) установлений термін їх зарахування в місцевий бюджет (до 2014 року). Тому в органах місцевого самоврядування в містах є часовий заділ, щоб адаптуватися, урахувати у своїх бюджетних кошторисах зміни, які матимуть вигляд скасування даних видів надходжень, напрацювати інші механізми й способи поповнення дохідних статей своїх бюджетів.

Окремо потрібно сказати про податок на нерухомість. Цей податок визначений новим Бюджетним кодексом України як одне з джерел поповнення місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Відсутність єдиної точки зору законодавця на сам механізм адміністрування названого податку, звичайно, не сприяє його встановленню. Тут мається на увазі наявність різних підходів як в оцінці оподатковуваної бази (виду об'єкта нерухомості та його розміру), так і у визначенні обсягу компетенції органів місцевого самоврядування по ньому. Проте введення податку на нерухомість є дуже важливою справою, особливо в контексті зміцнення всієї системи місцевого оподаткування. Попередні розрахунки говорять, що надходження від цього податку для дохідної частини місцевих бюджетів можуть досягати 2-8%.

Окрім того, прогресивним можна визнати положення проекту Податкового кодексу України, яке передбачає впровадження туристичного збору, що буде стягуватися на всій території України, замість курортного збору, застосування якого було обмежене відповідною територією. Законопроектом пропонується встановити ставку цього збору в розмірі від 0,5% до 1% вартості проживання в готелях, мотелях. Засоби, отримані від туристичного збору, направлятимуться на розвиток туристичної й курортної інфраструктури відповідної територіальної громади.

За розрахунками самого уряду, у цілому додаткові надходження в місцеві бюджети від змін у системі місцевих податків і зборів можуть становити 150 млн грн.

Звичайно, окремі положення оновленого бюджетно-податкового законодавства мають дискусійний характер і, швидше за все, зазнають змін при наступній

доробці, тому відсутня необхідність їх подальшого докладного аналізу.

Таким чином, варто визнати, що застосування норм нового Бюджетного кодексу України й затвердження Податкового кодексу України створять необхідні передумови для зміцнення фінансової бази українських міст, будуть сприяти реалізації норм Європейської хартії про місцеве самоврядування щодо фінансового забезпечення їх розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О. П. Кириленко. - К. : НІОС, 2000. - 384 с.
2. Музика О. А. Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством : [монографія] / О. А. Музика. - К. : Атіка, 2004. - 344 с.
3. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин : [монографія] / І. О. Луніна. - К. : Наук. думка, 2006. - 432 с.
4. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету України: теорія та практика : [монографія] / Ц. Г. Огонь. - К. : КНТЕУ, 2003. - 580 с.
5. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання : [монографія] / І. Я. Чугунов. - К. : НДФІ, 2005. - 259 с.
6. Бюджетний кодекс України : Закон від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Офіційний вісник України. - 2010. - № 59. - Ст. 2047.
7. Пріоритети реформування податкової політики України: як перейти від фіскалізму до стимулювання ділової активності? - К. : НІСД, 2010. - 80 с.
8. Набожняк А. Регионам дали финансовую независимость. Вместе с увеличением доходов местные советы получили новые обязательства / А. Набожняк // Деловая столица (общенациональный еженедельник). - 2009. - № 27-28 (425-426). - 6 июля.
9. Шлапак О. Президент України заветував нову редакцію Бюджетного кодексу / О. Шлапак [Електронний ресурс] // Офіційне Інтернет-представництво Президента України. - 2009. - 20 липня. - Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/14534.html>.
10. Яценко Н. Бюджетный каприз / Н. Яценко // Зеркало недели. - 2009. - № 28 (756). - 1-7 августа.
11. Фінансовий стан міст 2008 р. : інформаційно-аналітичні матеріали. - К. : Асоціація міст України та громад ; Асоціація фінансистів України, 2009. - 99 с.

© С. Богачов